Nathanaëli, in q̃ n̄ erat dolq, ita deq secretum suum et foedq mani„festat timentibq ipsum Ps. 25: 14. Et quo ij, q facere volunt vltrem Dñi, cognoscant de dta Xti, an ex deo sit? et quo illos deq magis magisq et penitiq admittat in penetralia sua, ut ex atrio veniant in sanctum, ex sancto in sanctum sanctorum, et magis magisq il„luminentq, ut possint videre et cognoscere spem vocationis suae etc. Eph: 1: 18, 19. et nosse qd sit latitudo, longitudo, profundos et altitudo, et cognitio Xti excedens cognitionem et impleri in oe implementum dei cap: 3: 18, 19. Et hoc illud erat q Xtus dicebat habenti dabitq, habenti sc. cor ardorem dei et Xti cupidum et amantem: Non pt e. deq frustra qri, et ut amat veritatem in occulto, ita et illis q eam in occulto amant, sapiam suam revelat, et tandem faciet, ut n̄ amplius obti„neat ministerium Angelorum v̄ hom̄, ps nos ipsi p viam à Xto ini„tiatam ad ipsum n̄ ming ac Angeli ascendang, ~~ubi~~ ut ibi simus, ubi ipse ē, ut ἰδάρρεῖν et videang gloam eg, n̄ ut hic in aini„gmate et ex parte, ps plane retecta facie ⁊ ut cognoscang ipsum uti cogniti sumg à facie ad faciem et uti ē. Joh: 17: Matt: 22: 1. Cor: 13: et 1. Joh: 3:.

Caput. II.

Capite hoc 2do narrat qd Xtus egerit 3bus in locis Cana ⁊. 1. usqs ad 11. 2. Capernaumi ⁊. 12. 3. Hierosolymis ⁊. 13. et sqq.

1. qd egerit Cana, narrat, sc. q mutaverit aq in vinum, eg narrat 1. Occas, 2. miraculum ipsum. 3. finis eg 4. Effus.

Quod attinet primo occasionem, eam suppeditarunt nuptiae illic celebratae, q̃rum annotat tps, locq, conviva et conditio.

Tempus nuptiarum erat dies tertius; unde dies hic supputandus

sit

Cap: 2.

sit, variant interpres. Quidam à testio Joanis cap: 1. supputandum putant. Alij à reditu Xsti in Galilaeam, ut hic dies tertius sit ab illo, q Jesus in Galilaeam rediens vocaverat Philippum cap: 1: 44. ita ut sedm hos hic sit hria ordo, Jesus anno aetatis trigesimo p baptismum muneri inibiatq, ductq ē à Spu in desertum, post 40. dierum jejunium tentatq redijt in desertum Jordanis ubi Joanes erat, q de eo testatur cap: 1: 29. et seq. postero die vocavit Andream fratrem Simonis Petri, et alterum, ēq non n memorat, itemq sermonem ipsum v. 35 et seq. postero die redijt in Galilaeam et vocavit Philippum, colloquutusq ē cum Nathanaele 47. tertio ab hinc die nuptias has contigisse videntur, si à priori Joanis testio supputandum est, est dies quartus; q attinet hebdomadis diem, de eo n constat, verum ritus Judaeorum post captivitatem babylonicam, ut initium nuptiarum incidat in diem quartum, si virgo nubat, in quintum si vidua, et solebat festivitas nuptialis durare p septem dies, circa quorum finem haec gesta videntur, qq id n memoret historia.

Ritus nuptiarum, ut annotatum ē à doctis, varij fuerunt, sponsalitij pactis sponsa p uxore habebatur, ut q postea cum ea concumberet, ut adulter punienda est. Dabat à sponso sponsae nummum v aliud aequalem bonorum genus, aptum et licitum ad usq humanos; et posterioribus temporibus annulus velut arrha, dicebatq tu mihi ex hoc sponsa v uxor. Sponsalia a. Pterea requirebant testes, et libello consignabant, q sponsae tradebat specia eq q inscribebat. Conjungebat benedictio, q deus ppln suum sanctificaverit p thalamum et sponsalia, et prohibita scortatione incestu et adulterio p miserit uxores.

Hebraei Europaei benedictionem hanc pagunt adhibito poculo vini

vel

vel alterij poty cui benedicunt; ita sponsa qq à sponso dos con„
spiciebat; Ipsa tum nuptiae poterant quibet die fieri legitimè,
sic fiebant tum ut dixi post captivitatem babylonicam diebus die„
bq, quarto sc. rubebat virgo sc. die mercurij, quinto vidua. Eum
a. diem nuptijs virginis destinatum fuisse sub tplo secundo dicunt,
qa die Jovis judices ex institutio Esra convenerent, q tum po„
tuerint de virginitate judicare si lis oriret.

Eidem Esra formulas benedictionis acceptas qq ferunt, q qs gratias
deo agebant p creatione Adami ad imaginem sui, et foemina ex ipso
aedificatione, qq gaudio conjugij et fertilitate, orabantq ut par con„
jugum latareth juxta latitiam donatam in horto Eden.

Quarum benedictionum explm citatur ante legem latam in Rebecca
Gen: 34. post Rubki 4.

Ad ipsam deductionem in thalamum, q fiebat post sponsalia di„
cto mos pacta attidit Ps. 19: 5. Matt: 25: 10. Luc: 12: 36: 14: 8.

Praerat a. nuptijs Architricling ut qdam volunt et Gaudentius
Episcopus Brixiang ex traditione se accepisse dicit, in nuptijs ex
ordine sacerdotum aliquem fuisse ritibus et pudori conjugali, con„
vivium apparatui et ministris, q qq frequentes sabis adeo so„
lebant, ut ex hisce nuptijs patet, et q vocantur ut videt οἱ τῶν
νυμφίου Marc: 2: 19. Luc: 5: 34.

Interdum qq coronas adhibitas fuisse putant, et eo attudi Es:
61: 10. ubi agla habet στέφανον. item Cant: 1: 11. ubi coronā
nuptialem illgi qdam putant.

Hodierno more tritticum spargith in sponsum et sponsam in
votum fertilitatis et acclamath erectae, velamina qq adhibita
verecundiae causa.

Para„

Cap: 2.

Paranymphi adfuisse videntur Qter ministros, bini minimum ut volunt, tpre deductors tq. socij, amici et comites sponsi vid. Joh: 3: 29. q et alij referendum putant q dxim de voce νυμφ„ ὁνος et Matt: 9: 15.

An hac oia semp in nuptijs obtinuerint, n qt ea accurate à nobis determinari (pleraqs obtinuisse n e dubitandum. Et qdam horum obtinuisse in hisce nuptijs ex seqt. patebit.

Ha habita fuerunt in Cana, q oppidum fuit inferioris Galilaea in tribu Zabulon, minor Cana dictum, ubi et Syro vertit: du„ plex e memorat in Scra, una in tribu Aser Jos: 19: 28. medi„ terranea in confinijs Syro Phoenitia, q huic tribui septentrio„ nalis fuit, unde egressa putat mulier illa ethnica Matt: 15: 21. proiectabat Sydonem versq, unde Sydoniorum, etsi longiq ab illo abest.

Hac cum in Galilaea fuerit, q hac Cana à qbydam habet et collocat eis Jordanem n longe inde defixa, ps hac alia ~~[illegible]~~ fuisse videt, minor sc. in tribu Zabulon et Galilaea inferiori supra vallem Carmeli e qeut à Nazareth ad fines Aser, ut qdam volunt, v ut alij magis ad ortum in Naphthali, vocat etiam minor in Judaica.

Vox ipa arundinem notat, eq forte ibi magna copia fuit.

Copiosa q cateris memorat Mater Jesu et Jesq Apliq eq. Jose„ phi nulla mentio, adeo ut jam tum mortuus fuisse videat. Mortuu eum qdam et volunt ab. post desponsatem Mariae annis.

N. 2.

Hi a vocati fuisse videnti cognatis caa, id e satis ex ibq cir„ cumstijs pbabile E, nuptias has fuisse cognatorum Jesu.

Maria Alphai s. Cleopha uxor qre cognate attigit Mariam ma„

trem

trem Jesu, eo a Cana videt habitasse, unde filiorum eius unus Simon Cananites appellatus fuit Marc: 3: 18. et 6: 15. huc facit, quod v. 12. fratrum quoque Xti mentio fit, de quibus Marc: 6: 3. adeo ut non adeo absurdum sit cogitare, nuptias has celebratas fuisse in Alphai familia, nec forte quis cogitare velit de eximiorum cognatis. Sane cum non tantum invitata fuerit Maria cum Jesu, sed curaverit necessaria ad convivium, dubitari nequit eam jure quoque curasse; quod de Joane Evangelista sponso quam fabulantur, nullo loco habenda est, quem voluit hoc miraculo notum relicto conjugio celibem vitam elegisse.

Occasio prima miraculi fuit defectus vini, quod Mariam movit, ut peteret à Xto auxilium: pecul: ex pia sollicitudine, adeo ut hoc ex cura in se bona fuerit, cum quia ex amore sponsi et sponsae nata fuisse videt, tum quia orta ex angustia potest Xti, frustra e alias auxilium ab ipso expectasset. Sed Xtus tum ostendit illam non ita agere ex plena persuasione, atque adeo non omnino irreprehensibilem esse; cum ex petitorem cum increpatione quadam rejiceret v. 4. Eo nam, quod hora ipsius nondum venerit, atque ita Xtus auxilium aliquem distulit, quod effecit, ut mater quoque humiliter obediens et auxilium tempore suo expectans ministros quoque ad obediam Xti adhortaretur.

v. 3.

v. 4.

In quibus notari varia pnta, quod Maria et Jesus infuerint gaudio conjugali, eo ipso pecul: indicare voluit Xtus, honorabile esse conjugium Heb: 13: 4. à deo quippe institutum ad quendum semen Dei Mal: 2. quod ab Antiqto impurum pronuntiandum erat, adeo ut Qsia sua et miraculo in honorem convivij patrato refellere voluisse videat, illum errorem et ostendere dæmoniorum dram esse eam qui prohibeat conjugium, ut loquit Apls.

Pro.

Cap: 2.

Praterea eo ipso docuit, puris oia pura ee Tit: 1: Et cibum qq; ed potum à deo conditum ee ad usum hois, fidelium impiorum ed cognoscentium veritatem, mo ij utantur cum gratarum actone purum ee, utrumq; conjungit 1. Tim: 3: 3, 4. Qsertim tum purus e usq eorum qd Qsens e Xtg ed in noe eg ijs utimur Col: 3: ij. In ipso e oia nra st 1. Cor: 3: ij.

Quod vero Maria reqhensa fuerit, ista formula, qd mihi ed tibi mulier, q formulam reqhensois ee patet ex Matt: 8: hoc docet, curam nimiam circa tpralia vituperandam ee, Qsertim si oriat ex ignoria cognois ed defectu meditaois dna providie ed potie, ubi videt Mariae petitio orta fuisse ex ignorae officij Xti, ed Qcipitea qdam, q sepe peccant fideles n semp exspectantes in humilitae opg dei oia facientis pulchre tpre suo Eccles: 3.

Quod vero Xtg vocat ad horam suam, eo fcit, Mariam etsi matrem qd carnem ab ipso negligi rae officij eodem mo qmdm Luc: 2: 50. docet se n tam curare parentes fedm carnem, q mandata Patris coelestis, adeo ut in hisce Xtg n sit consideran dg fedm carnem, ed huc qq; transferamg illud 2. Cor: 5. qod iterum Xtg refellere voluit idololatriam in regno Antixti circa Mariam, fs simul ostendit suam horam certam ee ed determinata, qmdm deo oia opa à seculis nota fuerunt, ed tps eorum certo consilio Qdefinit, ita statutum tps fuit ed certis limitibg circu scriptum, q exspectari debuit à Patribg ed fidelibg V.T. in eg fine, atq; adeo in plenitudine tporis fedm προτεθμίαν Patris venire debuit ed n tardare Hab: 2: 3. fuit qq; passois tps determinatum, q vocat respu hostium horam tenebrarum, ubi respu

officij

officij sui suam, ita tpg mortis et resurrectois et ascensois certo definitum fuit. Temporis et definita sit tpra regni eg et descripta in Dera, ut quidm olim determinaverat tps servitutis in Egypto, q duratura erant 400. annis: et habitaois in deserto, q erat 40. annorum: et captivitatis babylonica, q erat 70. annorum, ita qq Eccliæ N.T. tpra ubiqq et imprimis in Apocalypsi descripta sit, ut et tentaois et liberaois hora sit determinata, neqq dubitandum sit, ut Dhs hic de se loqh, qn sua hora sit qqp Goël se manifestaturg ad liberandum Eccliam suam eiqq succurrendum in afflictoibg, atqq adeo compensaturg qqp beneficij dilatem magnitudine eg. Certe Petrg eos q putant Deum n facere oia justo tpre, admonet ut cogitent Deum n tardare sua promissa ps longanimem a, atqq adeo officium hois esse, ut in salutem suam convertant dei longanimitatem. 2. Pet: 3: 9 et 15. ut hac de caa curas nras in ipsum conjicere debeamg, certo scientes ipsum q promisit et pre et velle facere, ps suo tpre suaqq hora, q n semg fidelibg manifestare voluit dng ad exercendam eorum patiam fidem et spem Rom: 5: 3. et sqq. unde tpra et opportunitates regni sui manifestandi adversarij destruendi occultare voluit Act: 1: 6, 7.

N. 5. Qua in re explo suo Divot Maria, q, postq audiverat ddm de sua hora locutum, sine ullo murmure patienter eam et humiliter expectavit, n tm ipsa, ps et ministros ad obedeam Xti adhortata fuit, ita e. decet, ut nos faciamg q nri et officij, qqp Dhs jubet, et de caetero cogitemg Deum n defuturum suis partibg, ps sua hora et tpre certo exauditurum suorum preces, et impleturum

eorum

Cap: 2.

eorum desideria ac spem, ne ea confundat, quando inbet ipsis pro„
visoribus, et conjuncta est cum mandatorum ejus humili observantia.

Notatis jis q in occasione miraculi notanda erant, nunc mira„
culum ipsum 2do loco contemplandum nobis venit, et in eo 1. in„
strumenta. 2. miraculum ipsum.

Instrumenta memorant varia 1. hydria sex. 2. servi. 3. aq.

Miraculum ipsum est aqua in vinum conversio.

1. Hydriae occurrunt N. 6. eaq lapideae sex numero; quum N. 6.
notat usus purificationis Jo. et magnitudo, q continuerint metretas
duas a. tres.

Per hydrias illgnt, ut notat ipsa vox, receptacula aquarum
ab ὕδρος q. aquria dicas; fuerunt et vasa s. receptacula aquarum
lapidea, sed forma earum in describit. Quidam alveos v labra ex
saxo excisa fuisse putant, in qbus totum cps immergi et tegi potu„
erit in baptismo Judaeorum ad purificationem instituto, quum et usu
in baptismo proselytorum et potuisse judicat Cl. Alberingius in disser„
tatione de baptismo proselytorum, sed id vieng probabile videt aliis, cum
vix credibile videat in una domo tot vasa s. alveos a. labra, ad
baptismum purificationis peragendum, fuisse. Itaq alia vasa commodius
illgi quae putant, q magis ad hac gveniant convivio nupciali, atq
ita ea illgi putant, qbus continebat aq, q pagebat quotidiana lotio
s. manuum ante cibum Matt: 15: 2. s. pedum et s. vasorum Marc. 7: 4.
q sine peculi magna aq copia requirebat, et in convivio major q
ordinaria; unde numerus hydriarum in tam lege determinatus fuisse
videt, q usui et necessitati accommodatus putant itaq fuisse hydrias
has siphonibus instructas, qs quis recludere, ubi opus erat, potuerit,

vel

vel ed minoribus vasis ex majoribus depromi potuisse aqm in usum convivarum, cum utrumq patriah voc ἀντλεῖν q hic usurpat. Quarta a. magnitudo fuerit, q hic deferebr de eo n satis convenit, ed obscurum e, qa ning cognita nobis st Judaorum mensura. Septuaginta vocem μετρητὴς adhibent, ubi de bato agit, interdum ed ubi de sea s. sato, ed ubi de fura ferus e. Bat a. ed Epha una mensura st Ezech: 45: 11. ed continuisse dt Epha tm frumenti, qtm decem hoibus in diem alendis sufficerit. Satum a. erat tertia pars Epha. Et quidm Epha Geipna mensura aridorum fuerat, ita batus liquidorum, ut probabile videat μετρητὴν bato respondere, saltem magna mensura esse, q satis magna est si metreta Syriaca statuant qrum tres aqnt s. Attico ed contineant 366. stadios, singulae vero octavam partem culei, ita ut duae metretae aequollebant ἀμφορεῖ bucephalo. Is n pat hac ita accurate determinari, aeq recesse e, saltem hisce ubi voluit xtus ut instrumentis miraculi, cum satis ad eum usum vasa hac apta sent, tum ob magnitudinem, tum ut nulla e suspicio poet fraudis, forte ed qpea q adhiberent ad purificaonem in q mysterium enee potuit.

V. 7. Eas q implere jussit ad summum ministros convivij sora Gcuid: sua, colloqum e. xti ed Maria privatum fuisse videt, ed cum impleuissent, jussit haurire, ed ad Architriclinum ed q hauserant inde ferre v. 8.

V. 8. De ea voce supra qp locuti sung. Multi p Architriclinum Graecorum Symposiarchem s. moderatorem Symposij a. convivij intelexerut. Is alij alium, q n fuerit e numero servorum, qlis fuisset talis Symposiarcha, is caput convivarum, in summo s. primo triclinio sedente, eq fuerit benedictōem convivij pronunciare, cum q conjungi solebat poculum

culum vini singulis diebus septidui, qui dabat nuptijs s. convivio nuptiali; Is et quinabat occasione benedictionis vinum tobi conuwartu catui, qui eius fuisse videbat, cur ytby ad ipsum voluerit vinum dirigi. Cap: 2.

Is et sponsum vocat v. 9. quod: in alio lecto accumbentem, laudatqu vinum, ps mirat, qu generosissimum vinum sero dederit, in quby ut conviva loqtur. v. 9. et 10.

Quod a. attinet vocem μεθύσθεν ea notat liberaliorem potationem, n semp ebriatam, et facile patet ex circumstijs, convivas hosce n fu„ isse ebrios. Potius et respiciunt hæc verba ad id, qu fieri sæpe in con„ vivijs solet, et qu hic fiebat, ut n posit inde concludi ebrietatem ul„ lam in convivijs hisce fuisse, nullumqu q ea inde patrocinium qri.

Itaqu patet inde, quam fuerit ipsum miraculum, s. mutatio aquæ in vinum, impleverant e. hydrias aq, unde signum qqu vocat v. 12. s. initium signorum hoc e miraculorum xti v. 11.

Finis qqu eg indicat manifestatio gloriæ xti v. 12. denique eventus fides discipulorum ibidem. Circa hæc notari iterum varia debent, et primo qdem q Judæi purificationem lege præceptam p superstitiosum mirismo„ dei auxerunt, in eo patet, quod hoc soleant externis cultu exercitijs magis delectari, et λοιπὸν λατρείαν, in qua n vera pietas sita e, cum ea in externis hisce exercitijs eprij nil p se sit q deg v ercaa rationali dignum sit vid: 1. Tim: 4: 8. Col: 2: 23. quæ impurionis opa danda e, ut cultu nr rationalis sit, et ut impurionis purgemur ab oibus inquinamentis eprij et spis, n p aq ps p veram sanctitatem efficientes sanctificationem nri in timore dei 2. Cor: 7: 1. hoc e. deg imprimis fieri voluit, qndo instituit diversos baptismos, et n tam manus purgandas st anteq edamq, ps conscia, hoc e. mo demum nobis ut puris oia erunt pura Tit: 1: 15. v. 12.

Quod

Quod vero Xtus ministros jussit aq̃ implere hydrias, q̃ con„
verterat ipse in vinum, in eo notandum ê, q̃ deus, ut condiuat
hoem ad gloam suam, ita qqs ad eam promouendam, houm plerumq̃
ministerio uti voluit, ita oi tpore hoes adhibuit in oeconomia
grae tq. Gerergyes, ut tn semp fuerit ipsa grae dei opus,
quidm hic ministrorum fuit aq̃ apportare, Xtus vero eam in vinũ
convertere, ita ministri pnt tn in testaceis vasis thesaurum
dei ferre et offerre, sint tn plantare et irrigare, s dei solus ê
incrementum dare 1. Cor: 3: 5 et sqq et 2. Cor: 4: 7. Et uti aqua
hic voluit uti ad demonstrandam gloam suam, ita omis creaa facta
ê ad eum finem ut enarret dei gloriam et inde conspici pocit da„
dei potia et deitas Ps. 19: 1. Rom: 1: 20.

In ministris certing obediam, q̃ fecit dia benedictio, hoc do„
cet usum medicinum conjunctum cum timore dei n ee frustraneũ,
neq̃ laborem quem in dno suscipiens inutilem.

Quod ad Architriclinum ferri jussit vinum à ministris, id
pculd: eo fine factum ê, ut hi testes, ille oculis judex est operum dei
et ejus magnalia dei narrare pocnt. s judicare voluit illum ex
gustu hos ex ἀπολογίᾳ, q̃ nonemo deum opa eo fine facere, ut
hoes de ejus judicent et de ejus loqnt, s judicium uti debere ex„
plorare, et testium fida ac cognosce, nemo e. recte loq de deo et
dei opibus pt nisi adhibito studio ea et in ejus dei virtutes cotem„
platus fuerit; nemo recte degustare dei bonitatem, nisi gustaverit
eam ipse Ps. 34. nemo loq ut decet, nisi credat 2. Cor: 4: 13. Et
q̃ horum ministerio uti voluit ad docendos alios de eo q̃ factum
erat, eo indicavit, se houm ad hoes docendos uti ministerio velle.

Sed in Architriclino ęqs servorum apparet huai ingenij, tum

Qui„

Cap: 2.

Cupidita, tum p̄versitas. Præcipitia, q̄ sponso adscribit, antequam satis examinaverat, id q̄ xto soli tribuendum erat, ita solent hoes in cais secundis subsistere, et ijs plerumq̄ accepta ferre, s. bona s. mala q̄ d. autḡ: habent, et in qbus agnoscenda est dei sapia, bo„ itas, justitia et potia, ut v̄ gratiam eg, et bonitatem agnoscentes, gratiam ei agemus, eumq̄ laudemus et amemus, v̄ justitiam ut nos humi„ liemus sub potentia eg manu. Perversitas, q̄ vult sponsum ubi q̄damodo fraudet, et primo dare bonum vinum, et fere potis vile, ita fanè solent huiusmodi studia ad decipiendum comparata ee, quo„ quidem id multi agunt, ut fumum p̄ luce vendant, ut dr, cum tm oia in sinceritate et veritate sine fraude et mendacio ulto fieri debeat, amat e. deg illam, in q̄ n̄ ē dolus.

Sed quid amabit inde id contingisse q̄ nesciverit unde ad vinum, eo scilicet, ex ignorantia pleraq̄ omni peccata, certè plerumq̄ si n̄ semp oriunt errores vitiis et peccata s. in sermonibus s. in dictis s. in factis ex errore attentis, unde opus ē attentione, inquisitione, examine, et accurata doctrinarum omnium et inde πληροφορία fidei, q̄ ubiq̄ commendat 1. Thess: 5: vi. Phil: 1: io. Rom: 14: 5.

Quod vero xtus miraculum edidit ad gloriam suam demonstrandam, eo indicat facinora, q̄ ni extraordinariis modis excitet, viz atten„ dat, v̄ ad verbum, v̄ ad opa dei, ut inde cognoscat dei gloriam, eo e. tm plurimum miracula, nam ipsa dogmata ex Scriptura s. verbo Dei desci debent, et ideo miracula n̄ debent separari à dtrina, sed cum ea conjungi, ni e. illa conjungant, fieri fle qt, ut decipia„ mur, quidem xtus monuit Matt: 24.

Sed simul ostendit, q̄ plurimum oia opa xti, sc. ad demon„ strandam gloriam eg, hoc e. unice, ut in opere creationis, ita et re„

dempti„

demptoris intendit, docet hoc Xtus Joh: 17: 1. Phil: 2: 6–11. hinc videmus quos in typo olim ad factum fuisse gloria e. Dni videbat su-
pra propitiatorio, ita hoc typus scrutari decuit, in q ad quem tpus adeorent prefiguratio Xti ad secutura gloria; hoc q constituit tm in pietatem ac religionem omn, si recte cognoscamus gloriam Dei ac Xti 2. Cor: 3: 18. 4: 6. Heb: 1: 3. unde quod in compendio officia fidelium proponuit in Scriptis, ad ubique dat deo gloriam ac gloriam nomi-
sui, atque adeo virtutum suarum dare Deut: 32. ac ubique.

Sed denique q crediderunt Dpli, eo notat, omia dicta ac facta ea a Xto ac de Xto, ut credamus J. ea Xtum, ac credentes vam eam ha-
beamus Joh: 20. fides e. requit, ut simus Dpli Xti, ac ut beneficio-
rum Xti participes fiamus, ac fidei tribuuntur omia esse salutaria, unus fidei voce omia christianorum officia comprehendunt, cum fides vera in ijs se demonstret vivam ac efficacem.

Possunt preterea ac alia notari 1. q ubi matrimonium fuit primum Dei institutum, ita in nuptijs, ac q. in appbationem ma-
trimonij factum sit primum miraculum. 2. q cum Xtus noluerit miracula facere ad petitionem Dni, paruit ea in usum hom, ut exinde quoque pateat, q sit ἐπιλεπτος a Angelorum sed seminis Abrahami Heb: 2: 3. ordo miraculorum notandus e 1. circa a-
limenta occupata fuerunt, tum cura eius in sanatione aegrorum; dein circa mortuos in resuscitatione eorum; denique circa mentes imprimis in miraculosa effusione Sp. S. 4. q alimentum attinet, atque sc. circa illud occupabat prima Egypti plaga, quando aq in sanguinem vertebat; primum post transitum maris rubri miraculum, quando aq dulcis redde-
bat in Mara; item Elisa illud aqs Jerechuntis salubres reddentis,

Cap: 2.

ubi hic primum Servatoris miraculum in aqs qpp contigit. 5.
hoc miraculum ng repetiri ut alia, forte ut tempora in vino
commendaret, vide de his Joam de Espangien in harmonia
hprum. Ps impirinis in hoc miraculo xtus tq. in typo majora ad
umbrare voluisse videri, neq absurda e sentia doctissi Theologi
et Philosophi Bisterfeldij in libello de dia S. Scra eminentia
pag: 73. oia ingt miracula xti st pphetica 2. miraculorum xti
ordo et usq repsentat spualia xti erga Ecclam ipsisqp membra
beneficia Matt: 8: 26, 17. coll: Es: 4: et 9: 1. et deinceps Marc. 16:
17, 18. hinc primum miraculum edidit in nuptijs Joh: 2. ut nupti
as cum Eccla indicaret. Hac de ea Patres mysteria qp in nuptijs
hisce hocqp miraculo annotarunt. Augustinus p ag ellgit pphiam,
in qm in ea xtus n videri velamine imposito ut dr 2. Cor: 3.
eam fieri vinum, si velamine sublato xtus in ijs conspiciari, eas
e. sine xto insipidam ag ee, ps si xtus in ijs legari, et ellgari vinu
inebrians, q refert illud Luc: 24: ubi cum ex pphijs xtus doceret pas
soes et glosas suas, cor doloribus incalefeebat. Et ubi eg jussu hic aq
impleta hydria, iba qp ab ipso ee Scram pphetican, idqp ab Exor
dio mundi sex etatibus, qs ellgi putat p sex hydrias, singulis et
atibus datas ee pphias, q p xtm sint in vinum mutatae, et q dr
de binis a. ternis metretis, id de mysterio Patris et filij sumi poe
putat, ut qdo bina dicuntur Pater et Filius Scnti, subsistentes Spu,
qdo terna, manifeste innui Trinitatem.

Sed ea de sex etatibus plenius alibi ita explicat; Prima etas
fuit ab Adamo ad Noachum, illic repiri mysterium Adami et Evae,
q figuraverint xtm et Ecclam Eph: 5. xtm reliquisse Patrem, qdo
formam dei Phil: 2. matrem Ecclam judaicam, ex q natus secun
rem

nem, hanc prophetiam fuisse ag, qua ab eo tempore idem mysterium
hoc manifestatum fuerit Gentibus, is factum ee vinum, quod sa-
cramentum hoc expositum fuit. Et hoc fine notat qps, q uti
dormivit Adam ut conderet Eva, ita mortuus fuerit Xtus ut colli-
geret Ecclia, et ut illa facta e latere Adami, ita pcussum Xti la-
tus fuisse, ut formaret Ecclia, et ipsum Xtum velle Tom: 5. ut
primum Adamum inducamus ut typum futuri, monet; secunda
etate q fluxerit a Noacho ad Abrahamum, notat Xtm in No-
acho figuratum fuisse, et in arca continente oes hoes q orbem
terrarum, ora animalia notasse oes Gentes, ita sedm hydriam prophe-
ticam impletam fuisse ag cum mutatam in vinum p antitypum;
Tertia etate q ab Abrahamo fluit ad Davidem, notat tum p
missoem auditam ee in semine tuo benedicent oes Gentes, et myste-
rium mortis Xti in Isaaci immolatoe portantis ligna, ut Xtus
crucem, ita tertiam hydriam prophaticam impletam fuisse ag, q p
implementum iterum egp cognitoem et fidem facta fuerit vinum;
Quarta etate q fluit inde a David usq ad transmigratoem ba-
bylonicam, docet prophtas multas p Davidem datas ee qps, atq ita
eam hydriam prophaticam qps impletam fuisse ag, et eodem moo in vi-
num versam fuisse. Quinta etate, q fluit a captivitate babylo-
nica ad Joanem baptistam, notat prophtas et visoes apud Danielem
de lapide et similes, q iterum tq ag, ut dictum e, in vinum ver-
sa fuerit; Sexta etas fluit inde a Joane baptista ad finem sacu-
li, q mxe expectas sedm prophtas tq ag p Xtm in vinum fuerit ver-
sa: Et uti supra notavimus illum judicasse p numerum mensurarum
scatam fuisse 33. Triatatem, ita hoc loco pubat illgi p binarium
numerum poe circumcisoem et Gpubium, hoc e Judaos et Gentes, p
ternarium tres filios Noe, ex qbus orta oes Gentes.

Bern.

Cap: 2.

Bernhardus qui mystice hac ora explicuit. Is p hydrias positas ad purificacõem Judaeorum ea elegi debere putat, q faciant ad purificacõem verorum Judaeorum in libera fs spu: Ecclesiam e. quin indum pervenerit ad perfectam purificacõem, ut sit sine macula et ruga Eph: 5. multis interim purificacõibus opus habere et in peccis grae, in miseria misericordia indigere. Has a. purificacões Christus eam q fit p Sm, sicut p ea aqua, qbus adhu purificemur, atque ita v p hydrias fere elegada putat fere opa à deo instituta ad purificacõem, et observantias eo fine à Patribus institutas: Atque ita ex instituto Dei prima hydria illi de compunctio s. contritio cordis; secunda confessio; tertia Eleemosyna; quarta remissio injuriarum; quinta exris afflictio; sexta Praeceptorum Dei observantia. Atq illi e timor: duae membra duplex timor, ne in gehennam pirceamur, et ne coelo excludamur; tertius timor et e spualium houm, ne fraudent cibo spuali, q indies indigent, et ne graam, q accepunt, perdant. Vel ex instituto Patrum prima hydria e continentia carnis s. castitas q lavat luxuria; secunda jejunium q crapula; tertia labor manuum, q segnities; vigilia cum oraõe sc. q somnolia et nocturnam ac tenebrarum opa; quinta silentium, q vaniloquum, mendacia calumnia, adulaões et verba malitia et jactantia; sexta disciplina q indisciplinata via; Ita hydriae st lapideae, qa carni haec st dura, et Christi qa stabilia ea et durare debent.

Ministri debent eas implere, dum haec inculcant et fundent, fs jussu Mariae matris s. graae, ubi plena aq vertitur ea in vinum s. timor in charitatem et laetitiam, charitas e. expellit timorem 1. Joh: 4.

Quod a. plena debeant ea, antea aq mutetur in vinum; illi e, q deg integrum cor s. ejus, in q st haec ora, qq adeo hydrijs hisce respondeat, atque ita has nuptias, q facta fuerint p eas in Canaa ea nuptias

respon-

desponsaõis, in qby lavãdi adhuc necessitas, ñ copulaõis in coelis ubi sponsa erit sine macula.

Ruphy Abbas putat nihil eorum q̃ in lege et Eglio eptala acta st, spuali allgia carere. Nuptiæ illi st incarnaõ, in q̃ fit conjunctio diæ et humæ naõ, qãdo xty bq. sponsy spousit Ps. 19. Cana illi Zely e, Galilea transmigraõ, qa Zely illum concitaviit in adulteram dblm, ut creaõ redderet indebitam gloãm. Nuptiæ in Cana q̃ celebrantur ab Ecclia qp, qa qãdo naõ humãa conjuncta fuit diæ, et Ecclia illi conjuncta censeri debeat. Quod mater Jesu dr fuisse in nuptijs, id illi e, q fides incarnaõis regnat in Ecclia in q̃ xto nubant adolescentulæ. Convivæ illi st quatuor illæ psonæ, q̃ in Cantico Canticorum introducuntur loquentes de amore nuptiali adolescentulæ, q̃ xto continuo nubunt. Matrem Ecclam, q̃ illas parturit, donec in ijs formetur xty, et xty ac dpli bq. sponsy et amici sponsi; porro q p has nuptias factum putat, ñ q factum fuerat, ñ q futurum erat: factum fuerat, q fe. deerat vinum, hoc e incorruptio et beatitudo, item q sex hydriæ impletæ fuerint aq̃, hoc e Patres universi sex mundi ætatibus, q̃ singulæ ceperunt mensuras binas et ternas, q ebsi una hoũm fides fuerit, ñ tn aqlis sapiæ et dona, et has qp aquas haustas ee ex eg plenitudine q̃ dixerit, implete: fs fuisse aq pallentem et frigidam, q̃ ñ potuerit humãa naõ pristinũ vigorem restituere: Mosaicam legem nil pficere potuisse Heb: 7. neq conferre revera remissoem et resurrectoem, fuisse liberam secundem, p xtm a. veritatem et graam datam ñ p aq̃ vinum; cum q post ascensoem effudisse spm, ut allgamy spualem eorum q̃ antea fuerant rasem. Sex a. mundi ætates, de qby eum log audiving, fere ut Augustinus explicat: in prima respicit ad conjugium Adami et Evæ, illud aq ee, si allgah carnaliter, fs vinum fe. ad q legi Eph: 5.

reliq

Cap: 2.

relig hic fere explicat ut Augustin. In secunda invenit Noam
q plantaverit vineam et inebriatus fuerit ac nudatus in tabernacu„
lo suo, unde Cham eg infirmitatem contempserit, Sem et Japhet
amore debito contexerint; stream eis servasse, ps ut tn apud Pa„
trem distincti fuerint. Noa qtus illi e, dans regem, plantao vi„
ned translao ppli Judaici ex Aegypto ex q vinum amarum biberit
ut inde nudatus fuerit in tabernaculo suo q. huia naa à Chamo
despectus, hoc e à calidis et contentiosis contemptus ob carnis in„
firmitatem, q maledictoi subtus fuerit in filio Canaan, hoc e in
aia q supsit velut posteritas; ps Catholicos Sem et Japhet illgere,
q stultum dei sapientis sit q sapia hum, eosq noe inclytos ee
et delari in eis mansionibus, Israeliticos in eadem arca Ecclia ee
et natare in aqs baptismi, ps exire etc. In tertia etate nasceit
Isaac ex Patre veterano, matre sterili ex etate effecta, ex libe„
ra sedm q missoem, ps nato prig Ismaele sedm carnem ex ancilla
Gen: 21. In his dulcem aq e et explm fidei Rom: 4. ps vinum in
ijs ad q haec transferat Apls ut ἀλληγορούμενα Gal: 4. In qn„
te etate notat facta figurativa ut victoriam Davidis de Goli„
atho, ædificaoem tpli et multa ppheticè ac mysticè dicta, haec
aq e si in se spectent, vinum si in re facta: qnta etate pplus
captivus sub rege Babylonia, ubi electi de filijs captivis Eunu„
chorum munere functi fuerint in domo eg, ijsq ob continentiam
D. dedisse scam et sapiam, imprimis scam visorum et somniorum
Daniele, illgi Eunuchos pp regnum dei Matt: 19: 1. Cor: 7. qbus cla„
rior deh illgia secretorum coelestium; septa etate q se ipsum hy„
driam implevisse Dnm de fonte aquae salientis in vtm eam, q
sit incarnao dicta factaq ante resurrectoem, hanc aq post re„
surre„

surrectoem in vinum versam, quod in illo vna naa q. corpori inebriata fuerit, et Xtg suis apuerit sensum Scra Luc: 24. ut allegret spualiter, q audiverant carnaliter, atq oei ita vino inebriari ac lactari.

Haurire ministros tractatores Scarum sedulos; serve strictiori, clino spui S. q universit nae huae Deum, eosq deo uniat etc. In his st bona mixta malis, saltem n pauca notatu digna et plerq etsi n apposite ad rem qsentem dici videant orthodoxa tn st, et hac doceat Patres in ea qq sentia fuisse miracula Xti mysterium continere. Possumq & simplicis mysterium miraculi hg explicare.

Pellicanq Scra interpres enim brevis mysterium hoc miraculo adumbratum exarrat eg verba notatu digna videnti: Jesus inqit veluti typo qdam nobis adumbravit, q tum aggrediebat, jam e. bps erat, ut q insipida ac diluta legis mosaica litera biberemq generosu illud vinum Eglici spg, Xto videlicet q erat inefficax et inutile nobis verbente in melig, lex e Judaeis absq Xto n solum insipida e, verum et epidicis, q n crediderunt Eglio, adhuc bibant ag legis mosaicae, q crediderunt Xto spualis dra mosto, feliciter ad vae coelestis amorem incalescant ac vegetant, nec id factum e prigq Xtg sibi jungeret Ecclesiam sponsam suam.

Aderat illic et mater Jesu Synagoga typum gerens eg stultorum mentis; admonet tn de vino, fs ipsa n qstat genuit tn nobis eum, q mentes vras sui spg mero laetificat, ut vram qq ἐπεισεγχύσιν addamq, dicamq, vix dubitandum ea, qn ut alia ita hoc qq miraculum Xti fuerit prophetticum: adumbraverit beneficia Xti spualia et epralia et in futurum expectanda, eorumq modum ac ordinem.

Nuptiae pculd: commodè nos admonent conjugij Xti et Ecclia,

nam

Cap: 2.

nam Sera ea de re nos disertè instruit Deum ipsa institutione con-
jugij prima tq. typo illud adumbrari voluisse Eph: 5: 32. et eo
respicit Hos: 2: idq; plixè describit Salomon in Cantico Cantico-
rum: Et in una parabola huc respicit, quidem et in Apocal: de
nuptijs Ecclie cum Xto, ne nuptijs agni in semel fit mentio, un-
de Paulus 2. Cor: 11. in eo ministerium suum occupari dicit et Ec-
clia Xto tq. casta virgo viro sistah conf: Apoc: 21: 2. Et ea via
q in conjugio et in nuptijs locum habent, hic qp conspicua st,
q enarrare nu nunc in E instituti.

Quod septem diebus duraverit, ut videmus, festivitas nupcialis, et
qp ad septem tpra Ecclie N.T. pt referri, nam videmus ubiqp in
Apocal: septem ptodis circumscribi tpra Ecclie.

Quod attinet statum harum nuptiarum, videmus defectum vinii,
ps tn in vinodum, fuerat e. et copia qdam vini, ps in tn ut suffi-
ceret ad plenam lætiam convivalem, neqp fuit, q aderat generosum,
id adumbrare pt statum Ecclie N.T. illi qdq vinum suppedita-
vit, nam qmiserat suos ad novum bibituros in regno coelorum Zach:
9. cap. id adea jam qmiserat etc. ps in statim suppeditavit tanta
copiam qata sufficiat ad effectam lætiam, ps e. dona, q per hoc vi-
num fiunt, in st oi mo effecta, ex parte cognoscimus, charitas
in E effecta, neqp gaudium fruale, vita via mpam partem adhuc
e apocrypha, etsi fm via habeamus, et p eum intidiam via vera.
ps ultimo tpre defectus vini suppleberit, tam in terris, tum empi-
mis in coelis, in terris qdo dona spis dabant copia abundanti-
ori, q adumbratu e id p ags Ezech: 47. et oq ppha ultimis
tpribus Ecclie, mpa iqp qmittunt Ecclie, imo et mpam abundiam bo-

norum spiralium, quod sc. ista regna erunt Dei et Xti eius, ut plenius de ijs nos instruit in uno loco Apoc: Joan. Is modo qq adumbrabat videlicet, Xtus sex hydrias implere voluit aq, q mutaret in vinum, et quem hydrias positas ad purificationem. Numerus senarius poet sex tempora fiere; Aqua notare pt v afflictiones varias, quas in tpre et in pace obuenij st fideles ut sapè eas notant Sera usu; v minimum dona spiralia comparata ad ea q dabunt postremo tpre, is ex aqua q hydrijs ad purificationem positis infundunt x si p eas s. afflictiones s. benedictiones purificio et sanctificio promoueat, implebunt e hydria purificationis, ut aq purificante primum, ita vino lætificante, nam ad nuptias agni in admittent ni puri, horum tristitia in lætitiam, lachryma in risum mutabunt, aliorum vero risus et lætitia in lachrymas et tristitiam.

Admonitio facta de defectu vini à matre Jesu adumbrare pt Eccliæ preces et suspiria et gemitus expectantium et desiderantium adventum Xti ad plenam liberationem et lætitiam, is q desideria deus suo tpre suaq hora demum implet; vide eius instar Apoc. 6: 9 — 11. hora à sua certò Xtum impleturum ea, ipso hoc miraculo ostendit, quidem revera ois suas promissiones suo tpre facietna et Amen, et omnia aq in vinum generosissimum convertet, cognitionis, amoris, lætitiæ, et uno verbo perfecta felicitatis. Ad aq hauriendam q ministris usus è, id notat, q ministerio hominum uti velit, ut impleant aq, q purificent fideles. Is q ipse vertit in vinum, quippè q solus pt reddere salutaria ista, q fecit ad gloriam suam demonstrandam, eo fient q ista eo pertineant, ut tandem tq. Deus gloria in suis fiat perfectissimè gloriosus et admirabilis 2. Thess: 1: 10. Hæc tm indicare breviter permittit institutum nrum, q quis plenius ex Sera poterit deducere.

Dehinc

Cap: 2.

Deinde Evangelista breviter narrat sedem Christi ibi, ubi describit nobis locum, quem inverit, tum quos comites habuerit; denique hujus commemorationis in eo loco.

Locus quem invenit, Capernaum vocat. Nomen sonat quasi villam ob pulchritudines ob consolationes, quas ob 4. 7. ob 7. 11. fruitur. quig eligunt plerique, et ideo ad nos habuisse volunt, quasi pulchro loco sita fuerit urbs hæc. Fuit ea amplissa Decapolitanos, mercatura celebris in ora Jordanis, ubi se in mare Galilæum effundit, et ita ipse ora maris Genezarethici australem ad lacum Genezareth, ut liquere putat Lightfotus ex collatione Matt: 14: 34. et Marc: 6: 53. cum Joh: 6: 22: 24: et 25. hinc Nazaratlabbiæ vocat. In confinio intra fines Zabulon et Naphtheli Matt: 4: 13. situm fuisse putat Lightfotus inter Tarichæas et Tyberiada à Tyberio denominata in ea hoarem Herode tetrarcha eam condidit, quæ et termis celebris fuit, et imprimis Academia, quam ibi Rabbi Jehuda constituit, ubi Talmud conscriptum, et ut volunt multi Masora.

Ipse postea ex civis factus et relicta Nazaretha Matt: 4: 15. qua hoc tpore idem illic habitasse videat, sic postea demum. Non docuit tm illic, sic et miracula fecit ut videre è Matt: 8: 9. 11. 17. capp: Marc: 1: 2; 3: et 5: capp: Luc: 7: 8: et 10. capp. hæc concessit Christus, postq hæ nuptiæ finitæ fuerant, in quibus miraculum illud ediderat, et postq Galilæam peregisset.

Comites fuerunt mater, fratres et ipsi ex. Ipsos semp habuit comites; Matrem vero et fratres per instans ut videat festum Paschatis, ad quod sedem legem sfficiei debebant: An vero fratres cognati sint intelligendi, an vero tales, quæ ex Maria nati qp fuerint, quæ verba ipse ferre videntur, nolumus anxie inquirere, saltem in video qd obstet

q ming post partum xti Maria nupserit Josepho, ed ex illo liberos
suscepit, hoc e nihil deberit de dignitate xti: ss n longas in eo
loco moras fecerunt, quia: pp instans festum, q festinacem requebat.
Neq; hic ambigendum e, qa xts q jam publico munere initiatus erat,
illic qp ed locutus fuerit, ed fecerit ea, q ipsis muneri conveniebat,
qsecum cum Scra testeth, illum eum locum habitaci suo destinasse.
Ss imprimis narrat Eglista iter eis tertium, ed q in eo notabilia
evenerunt; hs itineris memorat eam festum fc. Paschatis v. 13.
Locum ad quem tenderit, q e Hierosolyma ed specialis tplm v. 13. ed
14. statum tpli v. 14. xti factum v. 15. facti eius motivos,
externum q e sanctitas tpli, ed internum, q e Zelus domus dei v.
16. ed 17. Judaorum oppositionem petentium signum, q ostenderet autho-
ritatem suam v. 18. responsionem xti signum permittentis v. 19.
Judaorum in sensu responsionis hs assequendo stupiditatem v. 20.
responsionis sensum v. 21. Eisqp ex eventu cognitionem plenioren in
apstlis v. 22. Eventum factorum ed significatum xti fidem multorum
v. 23, ss q n fuerit sincera, ed xti propter diffidentiam v. 24. Eisqp
rationem, xti officium v. 25.

v. 13. Ita et hs itineris fuit instans Pascha Judaorum, ad q celebra-
dum xts qqp obligabatur, quando e factus erat ex muliere, factus qqp
erat sub legem Gal. 4. 4. ed cum circumcideretur, factus e qqp legis mi-
nister ed debitor legis vid. Rom. 15. 8. Gal. 5. 3. hinc Matt. 3. 15.
ideo se baptizari dicebat, qa decens sit, ut impleat omem justitiam,
ed hoc non factus fuit legis curatoribus ttt ttt factus, ut loqtur
Esaias. Praterea imprimis cum officio eis conveniebat, ut ad Me-
tropolin Judaea eo tpre iret, q mxs eet totius ppli confluxus in
festo Ceiquo, cum utique debuerit, ut ipse loqtur, primo querere pdi-
tas

tes oves domq Israelis, et in terra sua, terra Immanuelis sc. atq
ideo in urbe Regia eq et urbe Regis hq magni se manifestare, Cap: 2.
operibus vero ad Tplm hq. dnum Tpli verburum ea quiferat Mala-
chias cap: 3: 3. hinc li n bm Hierosolymam fs et Tplm ingressq fuit.

Statuno veris eq invenit corruptam, quippe domum Patris qui
defendebat factam domum mercatura; depleadit e repletam ven-
ditoribq boum, ovium et columbarum ac Nummularijs.

Per Tplm hic n illqd ipsum interiq Tplm, fs extimum spatium, q
erat intra magnum murum, q cingebat Tplm, et ita ut videt
atrium Gentium, nam Judaei qqp montem domq atq ita atrium
illud vocabant primum Tplm, notante Lightfoto, q. q. fraude hic
qqp et cap: 8: 2 et 20. et Matt: 21: 14, 15. Venise n sine causa
judicat. Locq li hic fuit in monte Tpli, ut videt parte orientali
cui sanctitas qqp conveniebat pp Tplm, unde mons sanctitatis in
Scra vocat.

Statq loci simul describit, quido narrat fuisse illic venditores N. 14.
et Nummularios s. collybistas N. 14.

Vendebant boves oves et columbas, quod: in usum sacrificiorum
et festi instantis. Boves ut diebq azymorum, q Gagiga dicebat,
mactarent; oves in usum paschatis. Columbas inr qs turtures st,
et ijs, q purificandi erant oblate illarum, sc. q laborabant fluvio
sanguinis, v ex partu et puerpio, v ex abortu, v ex lepra im-
puri erant, hoes sc. fortunae tenuioris Lev: 12: 8. et 14: 21. Hisce
a. aliqibq, cum opq est, neq commodè ea ex ibq locis remotioribq
emptumis, secum adducere pnt, eo fine hic postabant et vende
bant.

Quinam illi fuerint, n memorat distincte: fs n e dubita-
dum

dum, qn et lucrum inde accepit ipsi sacerdotes, q Gerant fieri
ficijs et tpli Officii, q haec occasionem captarunt qsbg qpp caa, cum
et illi judicare debuerint de aliibg rejectaneis et idoneis.

Nummularij s collybista a mensarij ab dicti fuerant; illi
fuerunt q nummos cum lucro permutarent, majores s minoribg.
Collybos bg usum hunc fuisse qdam existimant, q Israelites ex lon
ginquo venientibg loco, et loco decimarum secundarum argentu
adportantibg p hosce nummularios as minutum datum fuerit,
impaiens vero, ut q are alio s majorū s minori darent dimidiū
siclum, q sdm legem erat pfolvendg singulis Israelitis qtannis
et pauprinis Exod: 30: 13. unde ad ipsos lucrum redibat.

Fiebat vero collectio hac dimidiorum siclorum 25to die men
sis Adar v. vel a. 19. diebg ante Pascha. Primo e die mensis eg,
q februario nro ex parte respondet p totam terram pmulgabat
tpg ea parandi semi sicli. 15to die circumebant collectores tributi
bg unamqq civitatem Ferentg duas cistulas ijs similes, q in
tpio erant, et exigebant semisiclum illum, s ad eg solacem n co
gebant, die vero 25to in tpio sedebant, et n tm exigebant, s
deficiente pecunia pignq ~~exigebant~~ accipiebant et vi, de qbg
plixiq videri pt Lightfoto in descriptione tpli et alibi.

V. 15 et 16. Hosce venditores et Nummularios xbg ejecit simul cum ani
libg et mensas destruxit. Instrumento usg fuisse dr flagello ex
funiculis, ut n sine ratione conjectant qdam, ex funiculis qbg vi
tima ligata fuerant, et q in pavimento erant sparsi, baculo
n licebat juxta canones Judaorum tpli montem subire. s n tm
factis s et verbis eos castigavit, qndo eos incusavit pfanaos
tpli, et tollere jussit ea ora.

Quo

Cap: 2.

Quo jure Xtus hoc egerit quo Christus ne in se concideret luci-
pelas hosce Xtus ab Iurisprudibus. St q putant ipsum hoc potuisse
agere ut privatum, jure Zelotarum qbus licitum fuerit vindicare
tplum quod contaminabat q lex C. 69. à Judaeis celebr fuerit.
Ps Christus potuit hoc agere authoritate pphetica, gessit e se q
pphta, illis a. licebat purgare tplum: imprimis se illum pphtam
à Mose Christum, et tam anxie tamq due expectatum ee dixit,
itaq n mirum videre illis potuit, q sibi arrogaret jus reforma-
di tpli, fieri e. n poterat, ut alio fine pphta ille q mitteretur vel
expectaretur, q ut instauraret et efficeret religoem et cultum dei.
Imo expresse de illo Christum fuerat id ipsum, q purgatur eet
filios Levi, atq adeo reformatur ed ministerium tpli Mal: 3:
1, 2, 3. hinc n videmus ipsos restitisse, ps signum tm petivisse,
q gloriet se v pphtam v magnum illum pphtam ee, et ratio à Xto
allegata valida fuit ad illos pellendos, qa Patris domum faciebat
domum mercaturae, hoc q ghiberet, arguebat Zelum domus dei, atq
ita amorem dei et religois. St q judicant Xtum respexisse hisce ver-
bis ad id, q legr 2. Sam: 7: 12, 13. saltem ostendit se n poe fuisse
tpli pfanatum, sibiq summum jus ee vindicandi honorem tpli, cu
sit domus Patris sui, q ipso docet se Dnum tpli ee, ita e. argu-
mentat Apls Heb: 3: 2-6. ut n obscure illis in memoriam re-
vocet se ee illum quem Malachias dixerat brevi ad tplm suum p-
venturum, q a. hinc concludere voluit eum eius trapezitisam et
istiusmodi usuras illicitas ee, male sane instituunt, cum n omnes
hoc in legr, q n licere mercaturam exercere, qa Xtus ed hos eje-
cit, q vendebant boves etc. Non quaerebat Xtus has res illicitas

ed

et impios absolutè, ꝓ ex domo Patris exclusos voluit; in rem hanc ꝓ rei abusum impaimis loci respiu concesserunt.

V. 17. Ostendit a. quod cogitaverint de Christi hoc facto Apli V. 17. illi hic cernere sibi videbant implementum eius quod legit Ps. 69. 10. Et reliquisse si bene verborum sensum assequor, viz dubitandum est, qui in Psalmo ꝓ domum Dei, vere Ecclesia allegat, quæ est domus Dei vivi 1. Tim: 3: 15. et templum eius 1. Pet: 2: 5. Et Zelus ille quo hac domo in qua alias in quibus eximia Dei et gratia manifestata in eo; quo se ipsum tq. hostiam pro peccato obtulit igne Divinæ iræ consumendam, ut olim fiebat ꝓ ἐμπυρεύμαθα sacrificiorum, atque adeo videtur hoc male huc trahi, cum quod: in ideo venerit Christus, ut templum illud manufactum purgaret et ornaret, tps e erat ut illud destrueret et novum sanctorum inaugurari sedem ꝓphetiam Dan: 9.

Sed facile patet hæc duo optime conciliari poe, si consideramus templum illud ut typum Christi et Ecclesiæ, quæ ei in antitypo ea debebat, in typo adumbrari debuit, itaque typus quoque servari debuit et instaurinatus; et hoc factum ita typum fuit argum Zeli Christi quo antitypo, quatenus quo idem templum erat destruendum. Ipse a. Zelus in eo consistit, quod indignatione et æstu quidem concitamur ꝓ id quod indignatio fit circa illud quod impense amamus, quos intaminatum volumus, et studium in nobis excitat vindicandi eius honorem et integritatem, s. rei sit s. persona, s. loci s. dei, vid: de hoc Zelo 2. Cor: 7: 7. Col: 4: 13. ubi circa loci quod occupat, describit, et 2 Cor: 7: 11. et Apoc. 3: 19. ubi is quod circa deum, quod tum demum laudabilis est, quando in tm efficiatur ex amore dei in quem, ꝓ et cum fiducia et fide conjunctus est; alias e. eius Zelus in vitupio merito ponendus est, et furor potius dicendus, ni phæne velimus illorum qui male consultum Zelum, quod ministros et membra

Christi

Cap: 2.

xti ideo occidunt, qa putant deo id gratum ee, semq ab illis fun-
dari debet in certo judeo, idq sibi clara et distincta perpbee, q
fuerat in Zelo Judaeorum q n erat κατ' ἐπίγνωσιν teste Paulo
Rom: 10: 2. conf: Phil: 3: 6. et Gal: 1: 14. ubi idem Apls talē Zelū
in se ipso damnat. Hic vero xti Zelo q fiebat n tm ex amore dei,
s et erat κατ' ἐπίγνωσιν.

V. 18.

Judaei tn illum etsi n omnino improbarent, tegq interpotari visi st,
unde signum petunt, q q bet se haec agere recte et jure qdam. Per
signum miracula illgi debent, q jam qdragenta annis circiter non
erant facta, et q fieri q cuid: debebant tpe Messiae et qpha illig
q sedm qmissoem expectabat ad videing cap: 1. Temqq a illud
nunc instare saltem, q Messias manifestari debebat, communis erat
neqq qversa Judaeorum opinio. Non q in universum et absolute re-
jicere volunt eos q q qpha tali f. Messia se gerant, s neqq quemvis
temere recipere volunt; q si affectum fuisset ex pia sollicitudine ca-
vendi errorem, laudandum est, n e temere cuivis spui credendum, s
exploradum an ex deo sint 1. Joh: 4: 1. Non debeng adorare q re-
ficing; et q cuid: Messias, ad vera fide in ipsum credang, cogatur de
bet ex certis argtis et criteriis. s hi hres fortē potig id qsiverant ex
indigtae, q male ab ipso haberent, et q cuid: communi Judaeorum er-
rore talia signa expectabant, q id sine fundtae Scra et qpheticarū
qfarum quemq qsuadere potent de Messia, atq adeo xto talibus talia
signa justē negat, ut patet ex sequentibus suo tpe et loco ea pa-
transerint, et deg id postea attestatg fuerit xto et Apls eg q signa et
miracula Heb: 4: 29, 30. Heb: 2: 4. et imprimis eximium fuit illud
signum, ad q xto hic et alibi provocat resurrectio sc. ex mortuis V. 19.
conf: Matt: 12: 38, 39. et Luc: 11: 29.

Resur-

N 19.

Resurrectionem a. hic xbs indigitat, et verbis primo intuitu obscuri,
oribus ps emphaticis tn mysè q ædificationem tpli destruti; corpus e. suum
allegasse dr N. 21. ergo resurrectionem N. 22.

Ob qs causas xsti eps s. huiusmodi tplm vocari potuerit, n opus e, ad
plixè nunc doceamus. Intelligi hoc pt ex ijs, q. monuimus ad cap: 1.
ys: 14. Procuts: ppea, q plenitudo deitatis in eo habitare Bouloi,
tuscios Col: 2: 4: oppositè ad inhabitationem umbratilem in tplo manu,
facto. Bouloi e oppar tij Bouleè umbra Col: 2: 17. ni velimus, q tn
eodem recidat, explicares illud Bouloi tuscios q vere et ~~[illegible]~~ sedm omn de,
mensionem, q ipso simul xbs videtur eos n obscure vocare ad antitypum
tpli illius, q tn apud ipsos in veneratione erat, et à tpli manufacti nimia
æstimatione avocare, et indicare, instare nunc tps, q destrui debeat tplm
manufactum sedm q phtam Danielis supra allegatam, quem ita cap: 4.
dicit, tps fore, quando n sint amplius Hierosolyma adoraturi N. 21.

Judæi hoc q stupore suo n allegebant, ut patet ex N. 20. q de tplo
manufacto xdm log existimabant, q q sensu dicat 46. annis ædifica,
tum ea, hoc crucem figit interpretibus. Beza dicit se ἐπέχειν, et
cum illo alij. Alij n uno nõo nodum hunc solvere, et cum hrtica veri,
tate conciliare student, q n docet tot annos ædificationi illius, q Hie,
rosolyma fuerit, tpli impensos fuisse. Non e nri instituti ium sen,
tias examinare; videri pot apud Beilium gronologia sacra lib: 2.
qst: undecima ni fallor. Dubium se. ut aliqd tn dicamus, an loqtur de
tplo Zerubabelis, an vero de eo, q Herodes s. struxerit s. auxerit et
renovaverit; porro an xbs loqtur de annis, q lapsi fuerint inter ædi,
ficationem tpli, an vero ab ædificato tplo. Utriusq sententiæ patrocinium
susceperunt n infimi subsellij viri, q de tplo Zerubabelis instituta
computant et intervalla qdam, qbus cessatum fuit ab ædificatione tpli,

eaqs

Cap: 2.

eaq interrupta; Illi numerant hos annos ab anno Cyri primo ad sextum Darij Nothi, intra q tps se annos quadraginta sex invenire putant sc. triginta Cyri Cambysis octo, Magorum duos et Darij sex; ps hic calculq intricatior e, vide de his Beilium loco citato.

Malunt q alij hos annos explicare de tplo Herodis impiorum, cum in eo nunc versarentur Xtq; Herodes e. ut vult Josephq priori tplo destructo novum ex fundis exstruxit, vel ut vult Egesippus, Zerubabelis illud renovavit et magis ornavit.

Structura eq 8. annis, Josepho teste, facta fuit, ita tn ut non fuerit pfectum, ps semq aliqd illi addictum, novaq continuo ornamenta adjecta fuerint, usq ad annum 4tum Neronis; nam paulo ante urbis et tpli p Titum excidium aliqt opariorum millia in tpli cum restaurare tum exornare laborasse narrant à Josepho teste ἀκριβῶς.

Huic q tplo numerq hic conveniret, si ut vult Iria Herodes anno regni sui 18. hoc opq inceperit, et hoc tpre cogitemq annum Tiberij fuisse decimum quintum, in q Xtq baptizatq fuit 30. tum annorum. Herodes e. tum regnasse dr annos 37. et hunc sensum verba ferre put, ut explicent hoc modo. Inde ab eo tpre, q cepit tplm hoc ædificari ad hoc usq fluxerunt anni 46. et ndum tamen pfectum e, et tu in tribq diebq illud te exstructurum pmittis, ut adeo in illgah Geise tps, q structura tpli impensum fuit, ps q eq continua exornari et pficeri. ps eos à mente Xti aberrasse annotat. Eglista et verum verborum eq sensum pponit et exponit, q sc. Xtq, ut jam videmq, locutq fuerit de tplo cpris sui, q ut annotavimq qqp verum tplm dei fuit.

Et hunc verborum sensum tum demum recte illxisse dicos notat, quando Xtq excitatq fuit ex mortuis Ps. 22. Et simul ea rate, eos Scram illxisse, ei credidisse docet.

Hac

Hæc ratio est prophetiarum ut ante eventum sint ænigmata, et post eventum demum clara fiant, præsertim si attento ajo eventu cum prophetia et eventu cum prophetia comparet.

Quod a credendisse dicunt Sectæ post resurrectionem Christi, dum memores fierent horum verborum, primo intuitu in ita clarum videtur, in Sectis et etsi Christum resurrecturum prædictum fuerit ut docet 1. Cor: 15: 4. tertio die resurrecturum, et spiritualis resurrectionem ejus esse resuscitationem typi dei, in ita clarum est ex Sectis: Itaque cum verba hæc videantur respicere ad promissiones de typo factas, videtur hoc innui deinos nunc demum illexisse eas prophetias, quas promiserat deus se in habitaturum, se ipsos in sanctuarium futurum, novum sanctum sanctorum erigendum esse, destructo priori, ut adeo hæc verba clavis instar fuerint ipsis, qua referare potuerunt ea illa, quæ de typo tam magnifice dicta et prædicta fuerant.

Hæc vero quæ hucusque apposita à nobis fuerunt, si recte considerent, varia ob oculos nobis ponunt, quæ imitanda vel fugienda sint. Imprimis imitandus est Zelus Christi circa domum dei seu Ecclesiam fidelium, per quam deus vult glorificari, ut quod in nobis est impendamus ejus commodis, quodnam ad postulat charitas dei et proximi nostri, cum quod fit Ecclesiæ, fiat deum et Christum, Christique membra. Unde Zelus Act: 9. Saulum increpabat ut sui persecutorem, neque quod pertinet ad eum, magis vel æstimandum vel amandum sit, quam gloria dei et salus horum. Ea quæ hisce velia sint putanda: hinc videamus prius ita agre tulisse semper nostri dii violationem, et deum nostri sui blasphemiam morte expiandam voluisse: unde et Zelus quo deo in laude ponitur Num: 24: 8. Et Zeli pro aliorum salute exemplum illustre Paulus exhibet Rom: 9: 1, 2, 3. quamvis judicaret sibi melius esse cum Christo esse in Ecclesia cæterum non detrectabat manere et gemere in carne Philip: 1: 23—25. sic Zelus debet esse κατ' ἐπίγνωσιν, ut poenas Zeli nostri

ex

Cap: 2.

ex verbo dei rationem reddere ut Xtus hic, q ideo se hæc agere
prohibebat, qa facta Judæorum pugnabant cum institutione dei, q
volebat domum suam et domum ñ mercaturæ fs Qcum. Itaq
semp debemus parati et ad apologiam factorum nostrorum, ne pati
amur tq malefici ut monet Petrus; fs neqp semp ubiqp eodem
modo zelandum ê, exploranda st oia et prudentia ê adhibenda, unde
Xtus noluit margaritas porcis projici, et commendavit sapiam ser
pentinam, et voluit ut fugerent et Dpli et legati eg, si opus est,
nam oia finem debent habere; Et Qbercia media judicari alegoo
efficacia ad eum assequendum, hæc ni conjunganth, fte evenire pt,
ut q importunum zelum domum dei magis destruamus q ædificemus.
fs hoc qqs in Judæis imitandum, q certis argtis persuaderi cupiunt,
ne temere credamus, imprimis ut p certa argta convincamur Jesu
ce Xtm, cum in eo verbah ois cordis salutis et pietatis: hæc e
ê via ota ut cognoscamus eum. Joh: 17: 3. Verum ut fides nra p
certa argta confirmeth imprimis facta et eventus cum Dplis conferre
debemus cum Scris, Scras scrutamini dicit Xtus cap: 5: 39. ea de
me testanth, unde Aplus loquens de morte et resurrectione Xti ex Scris
eam probavit 1. Tim: 5: Et Xtus ex Scris probavit passionem et gloriam suam
Luc: 24.

Vitanda st ea, q hic vituperanth; fe. ne in domo dei mercaturam
instituamus .i. ne pietatem qstui habeamus ut dicit Aplus, neve sermo
nem dei ponamus 2. Cor: 4: 2. neve veritatem vendamus, ut
loqth Salomo Proverb: 23. hoc ê ne religionem alqs amplectamur vel
repudiemus ñ pietatem simulemus lucri et emolumenti caa. Præterea
ne ulla ratione violemus domum dei et eam inquinemus .i. ne in Ecclia,
nra culpa peccata fiant, ne scandalo simus, ne q nos blasphemeth nomen
dei, fs ut et nos et alios quantum potes, prospiciamus, ut simus templum dei

et

ed Xti ed fog eg, q debet ee parum.

Non ed qrenda st miracula ad fidei nra confirmaoem, qn st recaria, postq semel dra idoneis argtis confirmata fuit; Imprimis veri in hisce typum videre nobis videmur eorum, q postea facta st à Xto, is ubi tplm suum purgavit à vendatoribq ed collybistis, ita postq in Eccla Xti invaluit mercatura aliq rerum spualium, ab ea domum suam purgare voluit; Mercaturam illam nemo igno, rare pt, nē q ignoret mandaoes pontificias, ed nefciat ora, ipsū coelum Romae venalia ee, ed mirandum e reformaoem x expurga toem domq dei medium sumpsisse ab simeli Zelo circa emptoem ed vendaoem in tplo dei, hoc e primum Lutherum mxe commovit, ut robum e ex hria Ecclasticca: Et sao tpre, qndo plenig purgabit Xtg Ecclam suam, ed ejiciet hosce mercatores ubi docet Apoc: 18: 5.

Quis itaq dubitet, qn Xtg illud adumbrare hoc suo facto voluerit.

Observandum ed hoc hic e, unde oriah error ed infidelitas circa Xti verba se ex coecitae n tm nasli illa, q fit ut hoc ψυχικὸς n capiat ea q st fog 1. Cor: 2: 14. fs ed ex Ciudys de deo ed religoe, deq dei potia ed fidelitae, unde e oriebah q Judaei li xtm n illgerent, q imbuti erant Ciudio de tplo ed cultu dei in illo, quem semp duraturum judicabant, unde illud tplm dni etc. quidm ed Habacuc hanc caam assignat cur multorum aia n fuerit recta in Xtm veracem illum testem, qa aia ipsorum ad clivum extollebah, hoc e, tplo affixa erat ed cultui externo: hinc ed videmq, q Stephanum accusaverint blasphemiae, qa loq videbah blasphema Co tplm Act: 6: 13, 14. qmdm ed hae de caa blasphemia Xtg fuit accusatg Matt: 26: 61. ed 27: 40. Co accusaois originem alij Eglistae n ita annotarunt.

Praterea Ciudei de potia dei, hoes à fide averterunt, ubi hoc n tm patet, fs ed Matt: 22: ubi Xtg illud q caa allegat errores Sadducaorum de resurrectoe mortuorum.

Denique

Denique neglectis fructuoris Sera è cau infidelitatis, ut ibidem Xtus Sadducaeis exprobrat, et patet ex v. 22. in fide confirmatos esse Cap: 2.
duplos eo, quorum memores erant, quae Sera bestabat.

In sermone Xti et modo loquendi observari debet, quo Xtus agere voluerit et loqui ipse in mundo, et per ministros suos et legatos postea; ita sc. ut non omnibus ex aequo et ijs, qui contemnerent verbum ipsius, neque illud fructarent, mysteria regni coelorum manifesta erant; sed ut ijs solis, qui attenderent et corde à Judaicis et pravis cupiditatibus purgato accedunt, ut discant, non quae conveniant cum cupiditatibus ipsorum, sed cum dea veritate, quae in re modus administrationis gratiae subordinari debuit consilio gratiae, atque ita Ecclesiam quandam esse odor mortis ad mortem, alys vero odor vitae ad vitam, quemadm Xtus hoc disertè docet Joh: 9: 39. Haecque et causa fuit, ipsomet teste, cur loqueretur in parabolis Matt: 13: 11. conf: 2. Cor: 4: 3, 4.

Postque ita narraverat Ecclesia, quae fecerit Xtus in templo, quique locutus fuerit in compendio; dein recenset reliqua ejus facta in festo paschatis v. 23.
dum commorabatur Hierosolymis, quodo indicat Xtum signa fecisse v. 23.

Quae signa Xtus fecerit non narrat sigillatim, satis habens viam quae fidem revocare ad magnum illud miraculum resurrectionis Xti, in quo singulariter potia Patris et filij demonstrata fuit Eph: 1: 19, 20. et 1. Pet: 3: 18. et in quo est compendium quasi omnium miraculorum et manifestationis credendorum, cum quo illud et Xtus demonstratus sit dei filius Rom: 1: 4. Et una obsignata justificatio, regnum et eorum quae resuscitatio ad vam gloosam. Memorat tn in gre, quae signa fecerit in festo paschatis, idque Hierosolymis, ut sciamus, quae se demonstraverit non tm Xtum, sed et quae implere vellet ea, quae festivitatem paschalem facta fuerant, non debuit e. committere, ut cum Moses Mediator V.T. multa signa fecisset, quibus animos Judaorum sibi obstrinxit, et ad celebrationem pa-

schatis

sabbatis quaeraverit, ipse in similitudine suorum agnos quaeraret imprimis in festo paschatis, ut ita verba eius mererentur fidem et ad excitarentur ad considerationem eorum, ex quibus patere poterat hunc ellum ea, quae in pro deserto terrestre in Canaanem terrestrem suos duceret, et id vi adspersionis sanguinis agni, ita quod introitum daret in ipsam coelum vi sanguinis et meriti sui ac potia quoque. Neque e. dubitari potest, qua hac de causa iam alias in paschate se quoque manifestaverit Hierosolymis.

Effectus signorum horum fuit fides multorum, ita in ἀνυπόκριτος, tos et viva v. 23 et 24. Cuius argum. est, quod Christus ipse se non credideret, eoque causa fuit cognitio cordis eorum.

Fides quae hic memorat nil aliud fuit quam subitanea quaedam opinio et judicium hunc esse promissum et expectatum diu Messiam; ita quod fieri iterum evanescere poterat, quando desperarent hunc Messiam talem non esse, qualem exspectaverant. Exspectaverant a. legem terrestrem, quae conferret bona et beneficia terrestria, talis a. non erat Christus, unde eum postea repudiarunt.

v. 24. Sed hanc fidem non probavit Christus, quippe non veram: vera e. fides pro obtio habet non externa facta, ita veritates sanctificas, ut ita loquar, et salvificas, quis hac non erat. Non mirum et tum se ipsum non credidisse, utpote quae facile videbat hanc clamecunque sui aestimationem argutis non fabis idoneis vixam in odium mutatum iri; Neque illud ignotum esse poterat illi, quae καρδιογνώστης erat. Cognoscens e malum ipsorum cor, eos vitavit, ut vitaret periculum et damnum.

In quibus peculiar: notatu quae digna sit 1. quod vera fides non oriatur ex intuitu factorum externorum et miraculorum solo, utpote quae se non potest cor mutare, ita tum ejum excitare. Praeterea non potest corde novam formam inducere, hoc e. fit quae eorum veritatum cognitionem et amorem, quae et qs deus sit, et qs Christus, quae dei et Christi beneficia

ficia

Cap: 2.

ficia et hoc vicissim officia, q oia se gs recte cognoscit et amat et ope testatur, is demum veram fidem habet. Nemo q putet sufficiens ea ppea q novit Xtm aliquando in mundo fuisse et miracula patrasse et mortuum fuisse et resurrexisse etc. Veritates hæ, si cordi adum sint inscriptæ, et secdm eas cor purgatum et renovatum, nihil ad veram fidem producendam valent, novit e. et ea dblg.

Præterea hinc patet, q fli pietas ea, q in e orta ex veris eas, neqp bene radicata et fundata flaccescat et evanescat, qmdm xtus qp docuit Matt: 13: 21.

Porro hinc officium nrum respu multorum circa nos ipsos, qua sit, dscerning fc. ut simg simplices ut columbæ, ss prudentes simul ut serpentes Matt: 10: 16. ut prudenter caveamg, ne nocere nobis possint Matt: 7: 6. qq e. ubi opg e debeamg pati velle pp veritatem et justitiam et nomen dei ac xti. Non tn sine necessitate et utilitate periculum qrenda st, ss prudenter potig vitanda, unde xtus voluit fugere suos ob persecutionem Matt: 10: 13. Deus et etsi suos n deserat, vult tn ipsos qp adhibere ordinaria media, eaqp sapienter despicere, et prudenter gs uti.

Denique hic argtm insigne fide xti die nobis obversat, et serio contemplandum venit. Propn e. ut xaqdeopvósys, q e qpprietas solus dei conf: cap: 6. v. 64. et Apoc: 2: 2, 9, 13, 19. et cap: 3: 15. etc. imprimis vero cap: 2: 23. Et hinc deitas qp xti conspicua e, hocqp Characterem se verum Messiam ee n tm secundum dei verbum Es: 11: 3. ss et ex hypothesi Judæorum qbavit, in eo e. hoc q signo agnoscebant, si adorari poet improbos, quo signo deficiente in Barchochab eum repudiarant tq. Barchosbah v. filium mendacij.

Sed et hinc dscerning, qlis ee nra religio debeat, ut illi placeat, ut cor flagitet, ita cor postulat, in corde sanctificari vult, et

et in Spu et veritate adorari, repudiat sermonem oris, si non conveniat cum sensu cordis, et opa si non efficiant ex corde Es: 29: Joh: 4: 24. et ubique.

Cap: III.

Capite tertio duo narrant colloqa unum Xti cum Nicodemo, q contigit Hierosolymis anteq reverteret in Judaam à v. 1. usq ad 22: Alterum Joanis cum Dplis et Judaeis à v. 22. ad finem usq.

In colloqo Xti cum Nicodemo, agit de regno dei necessitate regnandi, eq modo, Xti dignitate, officio et beneficijs, modoq et medio participandi, hominq inde diverso statu.

In colloqo Joanis ostendit discrimen Joanis ac Xti, et agit ita de Xti natu, incarnatione, passione, dignitate, officio, beneficijs et modo ea consequendi.

Ut verò distincte et ordine hic contemplemur, in Sermone Xti consideranda veniunt.

1. persona, cum q Xts colloquutus fuit, q describit à nate, passione, dignitate et munere v. 1. collato v. 10.

2. factum eq adventus ad Xtum, eq notat tps et causa, opinio sc. de Jesu et studium discendi, q patent ex

3. sermone v. 2.

4. Xti responsio ostendens indentatem Nicodemi eqq studium q erat erudiri de regno dei, q cum alijs hoc tpre expectabat, q Xto, ut paulo ante videmus, non poterat esse ignotum.

In Xti hac responsione qpm regni manifestandi veritas et simul regnandi, ut qs illud videre, et in eo intrare posit necessitas v. 3.